

Preek

Twello 4-2-18 - Prediking bij 1 Kronieken 29:10-16 en Johannes 2:1-11

Trinus Hoekstra

Gemeente van Jezus Christus. De dienst van vandaag staat in het teken van schepping en duurzaamheid. Maar wat vieren we daarmee eigenlijk? Misschien heeft het te maken met datgene wat ons vaak als vanzelfsprekend omgeeft en draagt, de aarde met planten, dieren en de mensen om ons heen, de lucht die we in- en uit ademen. De atmosfeer die ons als een beschermende maar ook kwetsbare schil afschermt van de eindeloze diepte van het heelal. En dan is er natuurlijk nog het water dat ons in Nederland leven verschaft maar soms ook levensbedreigend nabij kan zijn. We kennen het uit tijden van hoge waterstanden van de rivieren, maar ook van de zee. Deze zondag begin februari waarop aandacht gegeven wordt aan werelddiaconale thema's is ingesteld naar aanleiding van de februari-ramp in 1953. Het water betoonde zich toen levensbedreigend en wereldwijd ervaren mensen ten gevolge van klimaatverandering die dreiging, maar niet alleen in het geval van een teveel maar ook als een schrijnend tekort aan water en van toenemende conflicten om water. De verwachting is dat de klimaatverandering, ook al blijft die beperkt tot twee graden, aan het eind van deze eeuw zal leiden tot jaarlijks rond de honderdduizend vluchtelingen extra die in de Europese Unie asiel zullen aanvragen, klimaatvluchtelingen.

Schepping heeft te maken met deze werkelijkheid waar we in leven, en het besef dat die werkelijkheid aan ons vooraf gaat en er na ons zal zijn. Dat ons die werkelijkheid is doorgegeven door degenen die aan ons vooraf gingen en dat wij die werkelijkheid na zullen laten aan degenen die na ons komen, onze kinderen en kleinkinderen. Met het begrip schepping brengen we ons te binnen dat de werkelijkheid die ons omgeeft en waar we zelf deel van uitmaken ons geschonken is, dat wij van die werkelijkheid afhankelijk zijn en dat tegelijkertijd de toekomst, de duurzaamheid, van die werkelijkheid met ons te maken heeft, onze verantwoordelijkheid is.

Het begrip ‘duurzaamheid’ hangt deze dagen in de lucht. In de samenleving is sprake van een breed besef dat de huidige wijze van produceren en consumeren ten koste gaat van de aarde, het milieu, mensen hier en nu maar ook elders en later in de tijd. De keerzijde van dit besef van duurzaamheid zou je de ‘ontdekking’ kunnen noemen van onze kwetsbaarheid in de afhankelijkheid van het ecosysteem, het klimaat en de mensen rondom ons, wereldwijd. Die afhankelijkheid werd ons de afgelopen jaren ook ingepeperd door de actualiteit van vluchtelingen: de beelden van deze mensen, zonder beschutting in weer en wind, in de kou, en de protesten tegen hun komst. Als deze beelden iets duidelijk maakten dan was het wel onze menselijke kwetsbaarheid. En misschien was het protest tegen de komst van deze vluchtelingen ten diepste een uiting van de angst voor wat we aan deze beelden als in een spiegel waarnemen, onze eigen kwetsbaarheid en wat we aan welvaart kunnen verliezen.

Het gedeelte dat we gelezen hebben uit 1 Kronieken sluit hier eigenlijk op een bijzondere wijze bij aan. De boeken Kronieken zijn waarschijnlijk tot stand gekomen na 500 voor Christus, in een periode dat het volk werkt aan de wederopbouw van het land. In feite gaat het om vluchtelingen die uit de Babylonische ballingschap vandaan op zoek zijn naar een identiteit, een toekomst. Met het oog hierop plaatst het boek Kronieken het volk 500 jaar eerder terug in de tijd en laat koning David herleven als grondlegger en voorganger van het volk.

In het gedeelte worden de voorbereidingen voor de tempelbouw door David afgesloten met gebed en lofzegging. Bij monde van David belijdt het volk, dat God het fundament vormt van het bestaan en de toekomst van Israël. Zonder God kan het volk niet bestaan, heeft het geen toekomst. In tal van bewoordingen wordt de relatie tot God zo beklemtoond als één van fundamentele afhankelijkheid. Het meest aangrijpend hiervan is wellicht vers 15, waar de woorden klinken: ‘Net als al onze voorouders zijn wij slechts vreemdelingen die als geesten bij u verblijven, ons bestaan op aarde is als een schaduw, zonder enige zekerheid’. De voorbereidingen van de tempelbouw komen zo ook in het perspectief te staan van het bouwen door het volk van een adres voor hun afhankelijkheid, een asiel. De tempel als een plek waar ze juist en alleen in afhankelijkheid thuis zijn bij God. Deze afhankelijkheid kan misschien ook gezien worden als de eigenlijke tempel, het huis, waar God wil of juister kán wonen.

Juist in het zichzelf afhankelijk maken van God, plaatst het volk zich in de positie dat God het groot, sterk kan maken en duurzaamheid kan geven. Dit geheim gaat ook schuil in de verwante bede uit het Onze Vader ‘Uw Koninkrijk kome’. In het zoeken van dit Koninkrijk van recht, vrede en heelheid van de schepping gaat het er om dat mensen zich afhankelijk durven te maken van het visioen van God en zo meewerken aan en zo eigenlijk meegenomen worden de toekomst in van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

De ontdekking en onderkenning van onze afhankelijkheid van de natuur, het ecosysteem en de mensen rondom ons vraagt om een verhaal, waarin wij ons verlangen weten uit te drukken naar geborgenheid in samenhang met de natuur en de mensen rondom ons: noem het een spiritualiteit van duurzaamheid. Zonder zo'n spiritualiteit, zonder de durf om ons afhankelijk te maken van een verlangen, vervlakt de ontdekking en ligt een vermoeiend activisme op de loer. De kern van zo'n spiritualiteit is misschien het besef dat ons leven van meet aan bestemd is om duurzaam te zijn. Het besef misschien dat toekomstvatbaarheid en toekomstgerichtheid ons ten diepste veel meer eigen is dan fixatie op het verleden en de angst om te verliezen wat we hebben. 'Niemand leeft voor zichzelf, niemand sterft voor zichzelf. Wij leven en sterven voor de Levende'. Met dergelijke woorden raken we de bodem van ons bestaan en maken we contact met datgene wat ons op wonderbaarlijke wijze draagt en open houdt voor de toekomst.

Het heeft met het wonder te maken uit dat andere gedeelte dat we uit het evangelie naar Johannes hebben gelezen, de bruiloft te Kana. Het wonder in dit verhaal lijkt zo voor de hand te liggen, water dat veranderd wordt in wijn. Maar is dat zo? Is dat het wonder ... of gaat het om iets anders? ... We zien op het bruiloftsfeest de dienaren in paniek raken wanneer de bodem van het wijnvat bereikt wordt. Het feest is misschien nog maar halverwege en de wijn - in die dagen het symbool voor de tijd van leven - is al op. Dit is werkelijk een ramp. Niet omdat er nu niets meer te drinken is, maar omdat datgene opdraakt wat de overvloed van leven symboliseert, de overvloedige wijn als het nieuwe leven van bruid en bruidegom.

De eerste persoon die genoemd wordt in het verhaal is de moeder van Jezus. Wanneer je je het verhaal voorstelt als een toneelstuk, dan begint het ook met woorden die zij tot Jezus spreekt: 'zij hebben geen wijn'. Zij is de eerste die ziet welke ramp zich dreigt te voltrekken. Zij is het vervolgens ook die Jezus confronteert met deze dreiging. De reactie van Jezus is ronduit schokkend. Het lijkt alsof hij niets met haar te maken wil hebben. 'Wat wilt u van me? Mijn tijd is nog niet gekomen.' Het is alsof Jezus hier zegt: 'mens, waar bemoei je je mee'. Met deze reactie lijkt de naderende catastrofe onafwendbaar. De bruiloft lijkt tot een voortijdig eind te komen, helemaal nu Jezus zelf het laat afweten. Dan gebeurt er iets verrassends in het verhaal. In plaats van tegen Jezus te protesteren, zegt de moeder tot de bedienden 'doe maar wat hij jullie zegt, wat het ook is'. Zij gelooft niet dat Jezus het zal laten afweten. Zij blijft vol verwachting en ook de bedienden neemt zij hierin mee. Het is precies met deze verwachtingsvolle houding dat zij ruim baan schept voor het wonder dat staat te gebeuren.

Op dit moment in het verhaal is het de bedoeling van de verteller, van Johannes de evangelist, dat zijn hoorders de oren spitsen. Meegenomen door de verwachting van de moeder en de dienaren, worden we gericht op wat er gaat gebeuren. Dan laat Johannes de volgende woorden klinken: 'nu stonden daar voor het Joodse reinigingsritueel zes stenen watervaten'. Precies dit water, dit reinigingswater, wordt

veranderd in wijn. ...

Het bruiloftsfeest verschijnt in tal van verhalen uit het Oude en Nieuwe Testament als het beeld van de komst van de Messias en daarmee van het aanbreken van de heerschappij van God. Het bruiloftsfeest is een beeld waar het volk Israël in de ballingschap, verdreven van huis en haard, zich geregeld aan vastklampt. In het vertrouwen op God ligt de toekomst van het volk besloten. Johannes refereert met het verhaal van de bruiloft te Kana aan dit aloude vertrouwen. Jezus wordt door Johannes geïdentificeerd als de Goddelijke bruidegom die zijn bruid met het reinigingswater tegemoet treedt, maar ... zij weet het niet. ...

De mensen op het feest beseffen niet wat er gaande is. In vers 9 lezen we dat ook de ceremoniemeester niet weet waar de wijn vandaan kwam, alleen de bedienden, de diakenen, zij weten het, maar zij houden zich stil. De enigen die beseffen wat hier gebeurt, wat de betekenis is van het gebeuren, zijn volgens het verhaal de leerlingen van Jezus, zij zien het grote wonder hier plaats vinden. Dat grote wonder is niet dat water verandert in wijn, maar dat de Goddelijke bruidegom feest houdt met het reinigingswater als wijn. Het wonder van de messias, van Immanuël, van de God die met ons is, voltrekt zich in deze wereld in het geheim. We staan er met onze neus bovenop maar we zien het niet.

Het leven van alledag, de maalstroom van gebeurtenissen waarin we ons bevinden, verplichtingen, werkzaamheden, zorgen, het kan allemaal zo'n beslag op ons leggen dat niet zozeer de hemel doof en stom voor ons is, als wel dat wij zelf doof en stom voor de hemel zijn geworden, een verwachtingsvolle houding verliezen en het geloof in het wonder opgeven. Maar God geeft het niet op. Ongemerkt zoekt de Levende ons aan te raken en te dompelen in een verwachting waardoor wij andere mensen worden, waardoor wij deel krijgen aan een nieuwe tijd van leven, waardoor wij vatbaar worden voor de toekomst. Want niemand leeft voor zichzelf, niemand sterft voor zichzelf, wij leven en sterven voor de Levende.

In het verhaal van de bruiloft te Kana is de wijn het leven dat ons door de messias geschonken wordt. Het is niet tijd van leven, in kwantitatieve zin, als hoeveelheid in jaren, maanden en dagen, maar veel meer in kwalitatieve zin, het gaat om een levensweg. Als reinigingswater bestemt deze wijn ons tot een bepaalde manier van leven, een levenswijze die ontspringt aan en die zich spiegelt aan het leven en sterven van Jezus. Wat een dergelijke levenswijze precies inhoudt dat moeten we als gemeente samen onderzoeken en beproeven. In ieder geval zet het ons op het spoor van het vragen stellen bij een samenleving waarin alles wat van waarde is, uitgedrukt lijkt te worden in geld; het richt ons op het instaan voor de minsten en het zoeken van het aanbreken van het Goddelijke visioen van gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping.

Het aanbod van het reinigingswater verwijst naar tijd van leven die God ons gunt. Willem Barnard heeft dit mooi verwoord in lied 655, dat we zo gaan zingen. Van Godswege is ons leven, aldus Barnard, 'rust en duur gegund, zin en samenhang'. Duurzaamheid is ons gegund, maar is tegelijk afhankelijk van de zorgzame wijze waarop wij omgaan met de aarde onder onze voeten, het ecosysteem rondom ons, de dieren, de planten en de mensen waarmee we samenleven, samenwerken en die als vluchtelingen op onze weg verschijnen. God gunt ons leven rust, duur, zin en samenhang, maar durven wij op deze gunst in te gaan door op onze beurt onszelf, elkaar en de natuur die rust, duur, zin en samenhang ook te gunnen? ... Amen